

แนะนำสถาบันราชานุกูล

วิวัฒนาการจากอดีต สู่ ปัจจุบัน



วิวัฒนาการใน 5 ทศวรรษของสถาบันราชานุกูล

แต่เดิมนั้นผู้ที่มีสติปัญญาบกพร่องส่วนมากจะถูกปล่อยปละละเลยให้อยู่กับบ้าน มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีโอกาสได้เข้ารับการบำบัดรักษาตามโรงพยาบาลจิตเวชทั่วไป บุคคลเหล่านี้มักจะถูกมองว่าเป็นปัญหาทางสังคม เพราะรับผิดชอบตนเองไม่ได้ ต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครอบครัว โดยเฉพาะบิดา มารดา และญาติพี่น้องที่จะต้องอุทิศเวลาในการดูแลเป็นพิเศษ ทำให้ไม่มีเวลาทำมาหาเลี้ยงชีพ ซึ่งมีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ เป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่สมควรจะต้องได้รับการแก้ไข โดยหาทางป้องกัน บำบัดรักษาเพื่อลดจำนวนให้น้อยลง และแก้ไขฟื้นฟูสมรรถภาพ ให้เขาสามารถช่วยเหลือตนเองได้ และสร้างประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนต่อไป ด้วยเหตุนี้เองจึงได้มีการดำเนินการจัดสร้างโรงพยาบาลปัญญาอ่อนขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2503

“โรงพยาบาลปัญญาอ่อน” ถือเป็นโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโครงการหนึ่งในแผนพัฒนาสาธารณสุขแห่งชาติฉบับที่ 1 ของกองโรงพยาบาลโรคจิต กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุขแห่งชาติ ได้เริ่มดำเนินการก่อสร้างโรงพยาบาลปัญญาอ่อนขึ้นในปี พ.ศ. 2502 โดยใช้เนื้อที่ 26 ไร่เศษของโรงพยาบาลโรคจิตต่อ กรมอนามัย ต่อมากรมการแพทย์ได้เจรจากับเทศบาลนครกรุงเทพขอยืมที่ดินบริเวณที่ทิ้งขยะของเทศบาลฯ ซึ่งอยู่ด้านหลังติดกับโรงพยาบาลปัญญาอ่อนขณะนั้น ส่งผลให้มีพื้นที่เพิ่มขึ้นอีก 6 ไร่ รวมเป็น 32 ไร่ โดยได้ดำเนินการแลกเปลี่ยนสถานที่ก่อสร้างโรงพยาบาลปัญญาอ่อน ซึ่งเป็นพื้นที่ของโรงพยาบาลศรีธัญญาให้เป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลโรคจิตต่อ และก่อสร้างโรงพยาบาลปัญญาอ่อน ณ ถนนดินแดง พญาไท ซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของโรงพยาบาลโรคจิตต่อเดิม สาเหตุเนื่องมาจากในปี พ.ศ. 2500 ได้เกิดอหิวาตกโรคระบาดขึ้น โรงพยาบาลโรคจิตต่อซึ่งรับรักษาคนไข้หิวาตกโรค (ปัจจุบันคือ โรงพยาบาลบาราศรนาคราฐ กรมอนามัย) มีสถานที่ตั้งอยู่บนถนนดินแดงเป็นที่ลุ่มน้ำเจิ่งมัวในหน้าแล้ง ตั้งอยู่ในชุมชนแออัดมีประชากรหนาแน่น ไม่เหมาะที่จะเป็นสถานที่ตั้งโรงพยาบาลโรคจิตต่อฯลฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น เห็นสภาพดังกล่าวจึงมีคำสั่งให้ย้ายโรงพยาบาลโรคจิตต่อ

เกี่ยวกับการตั้งชื่อโรงพยาบาลนั้น ศาสตราจารย์นายแพทย์ฝน แสงสิงแก้ว ขณะที่ยังดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมการแพทย์ และท่านเป็นผู้ริเริ่มโครงการจัดตั้งโรงพยาบาลสำหรับบุคคลปัญญาอ่อน โดยไม่ต้องใช้ศัพท์สันสกฤตหรือบาลีให้ต้องแปลกกัน ทุกคนเห็นดีด้วย จึงมีการตั้งชื่อว่า “โรงพยาบาลปัญญาอ่อน” โดยได้แต่งตั้งนายแพทย์รสขง ทศนาญชลี เป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลท่านแรก ได้ประกอบพิธีเปิดตึกอำนวยการอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2505 โดย ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีขณะนั้น ได้ให้เกียรติมาเป็นประธานในพิธีเปิด

ยุคที่ 1 : โรงพยาบาลปัญญาอ่อน (พ.ศ. 2503 - 2522)

เริ่มแรกรับบุคคลปัญญาอ่อนจากโรงพยาบาลสมเด็จพระยา จำนวน 20 คน เพื่อบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพต่อมาได้รับผู้ป่วยใหม่เพิ่มอีก 5 ราย รวมเป็น 25 ราย ทั้งนี้เพื่อจะได้ฝึกทักษะแก่บุคลากรในโรงพยาบาลให้มีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในวิธีปฏิบัติสำหรับดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพแก่บุคคลปัญญาอ่อน



“ราชาเป็นผู้อุปถัมภ์ค้ำชู”

ต่อมาทางโรงพยาบาลได้จัดบริการด้านการฝึกอบรม โดยเริ่มมีห้องเรียนในปีแรกเพียงห้องเดียวกัน แบ่งออกจากตึกนอนของคนไข้ส่วนหนึ่ง นำมาใช้บริการนี้และมีพยาบาลช่วยกันสอนในระยะแรก เนื่องจากยังไม่มีตำแหน่งครู หลักการสอนในชั้นเรียนก็เพียงเพื่อตึงนักเรียนให้รู้จักสักรอบ ๆ ตัวเองและให้มีกิจกรรมทำเท่านั้นอีก 2 ปี ต่อมาโรงเรียนขยายเป็น 3 ห้องเรียน ซึ่งขณะนั้นเริ่มมีครูอาชีวะ และครู ป.กศ. เข้ามาร่วมสอนแต่บางห้องก็ยังใช้พยาบาลช่วยทำการสอนอยู่ จนในปี 2506 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงพระกรุณาพระราชทานเงินรายได้จากการฉายภาพยนตร์ส่วนพระองค์ชุดเสด็จฯ เยือนประเทศมาเลเซีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ เพื่อสร้างโรงเรียนสอนเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาขึ้น ให้รู้จักช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน สามารถปรับตัวและเรียนรู้การอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติสุข รวมถึงการสอนวิชาชีพให้ตามความถนัดของเด็กที่สามารถจะเรียนรู้ได้ นับเป็นต้นแบบโรงเรียนการศึกษาพิเศษแห่งแรกในประเทศไทย และพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า “โรงเรียนราชานุกุล” โดยมีห้องเรียน 10 ห้อง มีรูปแบบอาคารที่เป็นสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย และต่อมาจึงได้งบประมาณพัฒนาสร้างอาคารเรียนเพิ่มขึ้นอีก 1 หลัง ทำให้การเรียนการสอนสมบูรณ์ขึ้น ตั้งแต่นั้นมากิจการของโรงเรียนได้ก้าวหน้าเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งศึกษาดูงาน ของนิสิตนักศึกษา แพทย์ พยาบาลและครู ในเวลาต่อมา โรงพยาบาลปัญญาอ่อนจึงได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตใช้ชื่อ “โรงพยาบาลราชานุกุล”

ยุคที่ 2 : โรงพยาบาลราชานุกุล (พ.ศ. 2522 – 2545)

ในเวลาต่อมา “โรงพยาบาลปัญญาอ่อน” ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตใช้ชื่อ “โรงพยาบาลราชานุกุล” เช่นเดียวกับชื่อของโรงเรียนเพื่อเป็นสิริมงคลสืบไป ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ได้มีพระบรมราชานุญาต เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2522 นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างยิ่ง นำมาซึ่งความปลาบปลื้มต่อผู้ป่วยและญาติพี่น้อง ตลอดจนบุคลากรของโรงพยาบาลฯ โดยทั่วหน้า

โรงพยาบาลราชานุกุล เป็นโรงพยาบาลพิเศษเฉพาะทางเพื่อให้บริการแก่ผู้บกพร่องทางสติปัญญาแบบครบวงจร ตั้งแต่การตรวจวินิจฉัย บำบัดรักษา ส่งเสริมป้องกัน และฟื้นฟูสมรรถภาพ พร้อมทั้งเป็นสถานที่ให้ความรู้ด้านภาวะปัญญาอ่อนแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกกระทรวงสาธารณสุข ทั้งในประเทศและต่างประเทศ



การดำเนินงาน : ได้ดำเนินงานแบ่งการให้บริการเป็น 2 แผนก คือ

- แผนกผู้ป่วยนอก : ให้บริการตรวจวินิจฉัย ป้องกัน บำบัดรักษา และให้คำแนะนำแก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง ในการเลี้ยงดูบุตรหลานปัญญาอ่อนให้ถูกหลักวิชาการ
- แผนกผู้ป่วยใน : เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการแพทย์ ด้านการศึกษา ด้านสังคม และด้านการฝึกอาชีพ

มีการประสานงานการดำเนินงานด้านฝึกอบรมจากต่างประเทศ ได้แก่

- โดยการช่วยเหลือจากอินเตอร์ เนต เอเชีย สนับสนุนวิทยากรในหลักสูตรการดูแลบุคคลปัญญาอ่อน ในชุมชน สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครู ผู้ปกครอง พี่เลี้ยง ฯลฯ ซึ่งมีศูนย์กลาง ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา
- โครงการร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย เวลส์ อินสทิทิวท์ คาร์ดิฟ (UWIC) แห่งสหราชอาณาจักรกับโรงพยาบาล

ยุคที่ 3 : สถาบันราชานุกูล (พ.ศ. 2545 - 2555)

จากการปฏิรูประบบราชการ โรงพยาบาลราชานุกูลจึงได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างบทบาทภารกิจใหม่ ภายใต้พระราชบัญญัติการบริหารราชการแผ่นดินฉบับที่ 5 ตามกฎกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2545 ยกย่องฐานะจากโรงพยาบาลเป็น “สถาบันราชานุกูล” โดยมุ่งเน้นการวิจัยและการพัฒนาเป็นหลัก

โดยในปี พ.ศ. 2550 ได้มีการทบทวนวิสัยทัศน์และพันธกิจ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์กรมสุขภาพจิตด้วย จึงได้มีการปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์และพันธกิจใหม่ เพื่อให้คำที่ใช้เรียกเด็กปัญญาอ่อนมีความหมายในเชิงบวกมากขึ้น รวมทั้งเพื่อให้การดำเนินงานของสถาบันราชานุกูลครอบคลุมเด็กทุกกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเด็กปกติ เด็กที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาพัฒนาการและสติปัญญา และกลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางพัฒนาการ/สติปัญญาและสุขภาพจิต

ต่อมาในปี พ.ศ. 2552 ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงานได้ร่วมกันทบทวนและจัดทำแผนพัฒนาสถาบันราชานุกูล โดยการทบทวน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ในปี พ.ศ. 2550 พร้อมวิเคราะห์ห้วงค์กร (SWOT Analysis) และประเมินผลการดำเนินงานเชิงผลลัพธ์ / ผลกระทบจากการดำเนินงานในรอบ 10 ปี ที่ผ่านมา ตลอดจนทบทวนและวิเคราะห์สถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ทั้งในเชิงนโยบาย แนวทางการบริหาร และแนวทางการปฏิบัติที่เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานของสถาบันฯ เพื่อพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ แผนงาน ตัวชี้วัด ของสถาบันฯ ให้มีความเชื่อมโยงกัน เพื่อรองรับการดำเนินงานที่จะไปสู่เป้าหมายที่วางไว้อย่างแท้จริง ดังนี้

วิสัยทัศน์ (พ.ศ. 2552 – 2554) :

“สถาบันราชานุกูลเป็นผู้นำทางวิชาการ บริการ ด้านพัฒนาการเด็กและสติปัญญาที่มีคุณภาพ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บุคลากรมีความสุข ผู้รับบริการมีความพึงพอใจ”

พันธกิจ :

- เป็นศูนย์กลางวิชาการด้านพัฒนาการเด็กและสติปัญญา
- ถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านการส่งเสริม ป้องกัน บำบัด รักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ด้านพัฒนาการเด็กและสติปัญญา
- ให้บริการด้านพัฒนาการเด็กและสติปัญญาแบบองค์รวมในระดับตติยภูมิ

ประเด็นยุทธศาสตร์ :

- การเสริมสร้าง/พัฒนาภาคีเครือข่าย
- การพัฒนางานวิจัยและเทคโนโลยี
- การพัฒนาศูนย์กลางวิชาการด้านพัฒนาการเด็กและสติปัญญา
- การพัฒนาสู่ความเป็นเลิศด้านบริการ
- การพัฒนาองค์กรและสมรรถนะบุคลากร

ปรัชญา :

“อนาคตของเด็ก อนาคตของชาติ”

คำขวัญ :

“ศูนย์กลางวิชาการ ประสานเครือข่าย บริการด้วยใจ ก้าวไกลสู่สากล”

ยุคที่ 4 : สถาบันราชานุกูล (พ.ศ. 2555 - ปัจจุบัน)

สถาบันราชานุกูลเข้าสู่อการเปลี่ยนแปลงตามบทบาทกระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) และการเตรียมตัวก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ในปี พ.ศ. 2558 ดังนี้

วิสัยทัศน์ (พ.ศ. 2557 - 2559) :

“สถาบันราชานุกูลเป็นองค์กรที่เป็นเลิศด้านพัฒนาสติปัญญาในระดับประเทศ”

พันธกิจ :

- พัฒนาเป็นศูนย์กลางความเชี่ยวชาญด้านพัฒนาสติปัญญา
- พัฒนาบริการด้านพัฒนาสติปัญญาแบบองค์รวมในระดับตติยภูมิขั้นสูง
- ส่งเสริมบทบาทของภาคีเครือข่ายด้านพัฒนาสติปัญญาให้เข้มแข็ง

ประเด็นยุทธศาสตร์ :

- พัฒนาสู่ความเป็นเลิศด้านพัฒนาสติปัญญา
- พัฒนาเป็นศูนย์กลางความเชี่ยวชาญระดับสูงด้านบริการพัฒนาสติปัญญา
- เสริมสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานด้านพัฒนาสติปัญญา
- พัฒนาคูณภาพระบบบริหารจัดการสู่มาตรฐานสากล

ค่านิยม (core value) :

“มุ่งพัฒนาคุณภาพบริการ ทำงานเป็นทีม ยึดหลักคุณธรรม นำองค์กรสู่ความเป็นเลิศ”

ต่อมาในปี พ.ศ. 2560 สถาบันราชานุกูลได้มีการปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับกรอบทิศทางการพัฒนางานสุขภาพจิตและแผนยุทธศาสตร์กรมสุขภาพจิตในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) รวมถึงทิศทางการปฏิรูปประเทศไทย แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (ด้านสาธารณสุข) (พ.ศ. 2560 - 2580) และพร้อมก้าวสู่...สาธารณสุขไทย 4.0 ดังนี้

วิสัยทัศน์ :

“สถาบันราชานุกูลเป็นองค์กรหลักด้านพัฒนาสติปัญญาในระดับอาเซียน”

พันธกิจ :

- พัฒนาเป็นศูนย์กลางความเชี่ยวชาญด้านภาวะบกพร่องสติปัญญาในระดับอาเซียน
- บริการด้านสุขภาพจิตและจิตเวชเด็กและวัยรุ่นแบบองค์รวมในระดับตติยภูมิขั้นสูง
- พัฒนาศานบริการสุขภาพจิต ในการส่งเสริม ป้องกันปัญหาสุขภาพจิต กลุ่มเด็กปฐมวัย วัยเรียน ผู้พิการทางสติปัญญา การเรียนรู้ และออทิสติก

ประเด็นยุทธศาสตร์ :

- พัฒนาศักยภาพสถาบันฯ ให้มีความเชี่ยวชาญด้านภาวะบกพร่องทางสติปัญญาให้เป็นที่ยอมรับในระดับอาเซียน
- พัฒนาเป็นศูนย์กลางความเชี่ยวชาญระดับสูงด้านบริการสุขภาพจิตและจิตเวชเด็กและวัยรุ่น
- พัฒนาคูณภาพเข้มแข็งสถานบริการสุขภาพจิต ในการส่งเสริม ป้องกันปัญหาสุขภาพจิต กลุ่มเด็กปฐมวัย วัยเรียน ผู้พิการทางสติปัญญา การเรียนรู้ และออทิสติก
- พัฒนาคูณภาพระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล

ปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2566)

ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2564 สถาบันราชานุกูล ได้กำหนดทิศทางการดำเนินงานขององค์กรใหม่ ดังนี้

วิสัยทัศน์หน่วยงาน :

“สถาบันราชานุกูลเป็นองค์กรหลักด้านพัฒนาสติปัญญาในระดับเอเชียแปซิฟิก”

โดยองค์กรหลัก หมายถึง

- เป็นผู้ชี้นำทิศทางการพัฒนาสติปัญญาของประเทศ โดยมีบทบาทเป็น Regulator และ Policy Advocacy
- เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านพัฒนาการสติปัญญาในระดับเอเชียแปซิฟิก
- เป็นองค์กรที่ใช้ข้อมูลทางวิชาการและหลักฐานเชิงประจักษ์ เพื่อการพัฒนางานด้านพัฒนาสติปัญญา

พันธกิจหน่วยงาน :

- พัฒนาเป็นศูนย์กลางความเชี่ยวชาญด้านภาวะบกพร่องสติปัญญาในระดับเอเชียแปซิฟิก
- บริการด้านสุขภาพจิตและจิตเวชเด็กและวัยรุ่นแบบองค์รวมในระดับตติยภูมิขั้นสูง
- พัฒนาศานบริการสุขภาพจิต ในการส่งเสริม ป้องกัน ปัญหาสุขภาพจิต กลุ่มเด็กปฐมวัย วัยเรียน วัยรุ่น ผู้พิการทางสติปัญญาการเรียนรู้ และออทิสติก

ค่านิยมหน่วยงาน :

“มุ่งพัฒนาคุณภาพบริการ ทำงานเป็นทีม ยึดหลักคุณธรรม นำองค์กรสู่ความเป็นเลิศ”

ประเด็นยุทธศาสตร์ :

- พัฒนาศักยภาพสถาบันฯ ให้มีความเชี่ยวชาญด้านภาวะบกพร่องทางสติปัญญาให้เป็นที่ยอมรับในระดับเอเชียแปซิฟิก
- พัฒนาเป็นศูนย์กลางความเชี่ยวชาญระดับสูงด้านบริการสุขภาพจิตและจิตเวชเด็กและวัยรุ่น
- พัฒนความเข้มแข็งสถานบริการสุขภาพจิต ในการส่งเสริม ป้องกันปัญหาสุขภาพจิต กลุ่มเด็กปฐมวัย วัยเรียน วัยรุ่น ผู้พิการทางสติปัญญา การเรียนรู้ และออทิสติก
- พัฒนาคุณภาพระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล